

Mededelingen over Syrphidae (vangsten uit 1957)

door

C. J. HOGENDIJK

R.I.V.O.N.-Mededeling nr. 88

Naar aanleiding van een uitgebreid onderzoek naar de Syrphidenfauna van een dertigtal bronnetjesbossen en aanverwante terreinen, verscheen bij het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud (R.I.V.O.N.), Soestdijkseweg 33, Bilthoven-N., in het voorjaar van 1958 een uitgebreid rapport. De bronnetjesbossen zijn botanisch goed onderzocht en beschreven door MAAS (1959). Beschrijvingen van de meeste op Syrphiden onderzochte bronbossen zijn in zijn proefschrift te vinden. Er werden in de bronbossen 115 verschillende soorten Syrphidae gevangen.

Van de belangrijkste vondsten, die in dit rapport zijn vermeld, volgt hier een korte samenvatting. In het rapport zelf zijn alle gesignaleerde soorten opgenomen met een beschrijving van de voor deze soorten karakteristiek bevonden terreinen.

De volgende aanduidingen worden gebruikt voor enkele regelmatig genoemde vindplaatsen; eventuele andere vindplaatsen worden volledig genoemd.

- Bu. brongebied van de bossen op de hellingen bij Bunde en Kaesen (gem. Bunde)
 Ha. „ in Hazelbekke met Kolkbronnen (gem. Denekamp)
 He. „ van de Hemelse Berg en Oorsprong onder Renkum (gem. Renkum)
 Ja. „ in de Hel bij de Jansberg bij Mook (gem. Ottersum)
 Mi. „ „de Elst” in het bos bij Kasteel Middachten (gem. Rheden)
 Ph. „ in het Philosophendal onder Berg en Dal (gem. Ubbergen)
 Sn. „ van de Snoeyinkbeek, Losser (gem. Losser)
 Ta. „ in de Hel bij de Tankenberg, Losser (gem. Losser)
 Te. „ van de bossen op de oosthelling van de Maasvallei bij Tegelen (gem. Tegelen en Belfeld).

Alle genoemde vangsten zijn uit 1957, zodat dit niet telkens apart wordt vermeld.

Pipiza quadrimaculata Panz. Springendaalse Beek, Tubbergen (gem. Tubbergen), 1 ♀, 6.VI. Sn. 2 ♀, 4.VI. Ph. 1 ♀, 19.VI. Bossen Honsdonk bij Breda (gem. Ginneken en Bavel) 1 ♀, 31.V. Verder werd door de NJN in 1957 bij Eext (Dr.) een drietal van deze soort gevangen. In 1952 ving de heer VAN DOESBURG deze soort ook bij Eperheide.

Heringia varipes Mg. Te. 1 ♀, 28.VIII. Deze fauna nov. spec. vloog op schermbloemen (Umbelliferae), welke langs de weg bloeiden, die langs het bronnetjesterrein loopt. De determinatie werd verricht door de heer VAN DOESBURG. De exemplaren werden ook nog vergeleken met de door COE gedetermineerde exemplaren in het bezit van de heer v. D. GOOT.

Orthoneura brevicornis Lw. Bu. 1 ♂, 28.V. Dit tweede exemplaar voor Nederland vloog tezamen met *Cnemodon vitripennis* aan de rand van het bos op bereklauw (*Heracleum sphondylium*).

Chilosia antiqua Mg. Ravensbosch bij Valkenburg (gem. Valkenburg en

Houthem) 1 ♂, 19.IV. Deze fauna nov. spec. werd gevangen op dotterbloem (*Caltha palustris*). Vergelijking met *Ch. sparsa* rechtvaardigt het vermoeden, dat de larve van deze soort in de wortels leeft van de hier zo talrijke *Primula* spec. (VAN DOESBURG, 1958).

Chilosia canicularis Panz. Deze late vangst werd gedaan te Schinnen (Thull) in Zuid-Limburg, 7 ♀♀, 8.X. De wijfjes vlogen zowel in het bos als op bloemen van het er naast liggende weiland.

Chilosia longula Zett. Brongebied van de Mosbeek bij Vasse (gem. Tubbergen) 1 ♂, 4.IX. Het exemplaar werd gevangen in het vochtige gedeelte van het terrein, maar kan gezien de geringe breedte ervan ook uit de drogere heideachtige omgeving afkomstig zijn. De soort werd op Terschelling nl. op heide gevangen (vgl. ook VAN DER GOOT 1955, 1956, 1958).

Sphagina clunipes Fall. Brongebied Mosbeek 1 ♀, 16.VII; Springendaalse Beek bij Tubbergen (gem. Tubbergen) 6 ♂♂, 6.VI; Ha. 1 ♂, 5.VI; Bloemenbeek bij de Lutte (gem. Losser) 1 ♀, 3.IX; Lage Kavik bij de Lutte (gem. Losser) 1 ♂, 18.VII; Ta. 2 ♂♂, 19.VII; Sn. 1 ♂ en 1 ♀, 18.VII; brongebied in bos onder Smodde (gem. Losser) 2 ♂♂ en 2 ♀♀, 4.VI; Bekendelle bij Winterswijk 2 ♂♂, 11.VII; Mi. 2 ♂♂, 22.VIII.1956, 1 ♀, 12.IX.1956; veel ♂♂ en ♀♀, 2.V; veel ♂♂ en ♀♀, 22.V; 1 ♀, 25.IX; He. 3 ♂♂ en 4 ♀♀, 1.VIII; Groene Water bij de Kiekberg (gem. Mook) 1 ♀, 23.VII; Ja. 1 ♂, VI; Bu. veel ♂♂ en ♀♀, 28.V; veel ♂♂ en ♀♀, 30.VIII; Ravensbosch (gem. Valkenburg en Houthem) 3 ♂♂ en 1 ♀, 2.VII; Bos bij kasteel Neuborg (gem. Gulpen) 1 ♂, 3.VII; Hellingbos bij Raren (Gem. Vaals) 1 ♂, VII; brongebied bij Terziet (gem. Wittem) 1 ♀, 5.VII; brongebied in bos bij Noorbeek (gem. Noorbeek) 1 ♂ en 1 ♀, 19.IV.

Deze lange vindplaatsenlijst doet wel voldoende uitkomen, dat de soort een echte bronbosbewoner is, ze vliegt uitsluitend op overschaduwde plaatsen op dotterbloem (*Caltha palustris*), bosandoorn (*Stachys silvatica*), bij brandnetel (*Urtica dioica*) en sporadisch op bereklauw (*Heracleum sphondylium*) en kattestaart (*Lythrum salicaria*).

Sphagina kimakowiczi Strobl. Ha. 1 ♀, 6.VI; 1 ♀, 17.VII; brongebied het Peeske in Montferland (gem. Bergh) 1 ♂ en 1 ♀, 18.VI; He. 1 ♀, 21.VI; Ph. 1 ♀, 19.VI; Ja. 1 ♂ en 1 ♀, 12.VI.

Deze fauna nov. spec. heeft een leefwijze en gedrag welke overeenkomt met *Sp. clunipes*. De vangsten zijn afkomstig uit botanisch rijkere bossen. De beschrijving en afbeelding van de soort, zoals die gegeven wordt door COE in het Handbook for the identification of British insects (Diptera-deel) is volledig van toepassing op de gevangen exemplaren.

Platychirus fulviventris Macq. Ja. veel ♂♂, 12.VI; Te. 1 ♀, 14.VI; Moerputten bij Vlijmen (gem. Vlijmen) 1 ♀, 31.VII.

De incidentele verspreide waarnemingen stellen nog niet in staat het biotoop, dat karakteristiek is voor deze soort, aan te geven.

Epistrophe annulata Verrall. Bronbos bij Terziet (gem. Wittem) 1 ♀, 5.VII. Dit tweede exemplaar voor Nederland werd gevangen aan de rand van het bos, dat natuurreservaat geworden is. Het vorige exemplaar werd door de heer VAN DOESBURG gevangen 29.V.1943 (1 ♀).

Epistrophe triangulifera Zett. Bekendelle (gem. Winterswijk) 1 ♀, 11.VII; Buskersbos bij Winterswijk 1 ♀, 11.VII.

De dieren zaten op bereklauw (*Heracleum sphondylium*) langs de oever van de beken, welke door het terrein lopen. Eerste exemplaar: 's-Hage, 14.V.1916 (Zoöl. Mus. Amsterdam), tweede exemplaar Eperheide 23.VI.1952 (VAN DOESBURG).

Epistrophe vittigera Zett. Vlasbeek bij de Kersberg bij Ootmarsum 1 ♀, 17.VII; Ta. 1 ♂ en 1 ♀, 19.VII; Sn. 1 ♀, 18.VII; Ha. 1 ♀, 17.VII; Bekendele bij Winterswijk 1 ♀, 11.VII; Ph. 3 ♂♂ en 4 ♀♀, 19.VI; Te. 2 ♂♂ en 2 ♀♀, 14.VI (vgl. VAN DER GOOT 1957).

Alle exemplaren werden in de nabijheid van struikgewas aangetroffen.

Leucozona lucorum L. Sn. 1 ♀, 4.VI. Deze buiten Limburg zelden voorkomende Syrphide bevond zich aan de bovenloop van de Snoeyinkbeek tussen het struikgewas.

Syrphus annulipes Zett. Mi. 1 ♀, 2.V. Dit vierde exemplaar voor Nederland werd gevangen in het moerassige gedeelte van het brongebied bij Middachten, overschaduwed door elzen.

Syrphus lunulatus Mg. Ph. 1 ♀, 22.V. Tussen een dertigtal exemplaren van *Syrphus arcuatus* Fall. op dezelfde plaats gevangen, bevond zich dit wijfje. De dieren vlogen op verschillende bloemen langs de bosrand.

Syrphus nitidicollis Mg. Mi. 1 ♀, 13.VI; Te. 1 ♀, 14.VI. Twee waarnemingen van de soort, die in 1957 algemener was dan voorgaande jaren (cf. VAN DER GOOT 1955).

Chrysotoxum cautum Harr. Bu. 1 ♂ en 1 ♀, 25.V; de Poppe (gem. Losser) 1 ♀, 4.VI; Mosbeek onder Vasse (gem. Tubbergen) 1 ♀, 4.IX.

Alle exemplaren werden gevangen aan de bosrand, waar ze even op de bloemen buiten het bos neerstreken om daarna weer het bos in te vliegen. Waarnemingen uit Twente waren nog niet bekend.

Parhelophilus lunulatus Mg. Mi. 1 ♀, 2.V; het Bruuk (Groesbeek) 1 ♂ en 1 ♀, 24.VII; Moerputten (Vlijmen) 1 ♂ en 1 ♀, 30.VII.

Deze onopvallende, als zeldzaam bekend staande zweefvlieg is wel aan vochtig terrein gebonden, maar niet speciaal aan bronbossen. Ter vergelijking met de vangsten van 1957 volgen enige vangsten uit 1956: Hurwenen 1 ♂ en 1 ♀, 11.VII; Waardenburg 1 ♂, 9.VII; IJsselstein 1 ♀, 12.VII; Deil 1 ♂, 18.VII; Tienhoven 1 ♂, 21.VII; Groenekan 1 ♀, 26.VII; Mi. 1 ♂, 22.VIII.

Lampetia equestris F. He. 1 ♂, 21.VI. Deze soort, welke voornamelijk in de bollenstreek wordt aangetroffen, is in Renkum vermoedelijk ingevoerd met bollen, al is het niet geheel uitgesloten, dat de larven ook leven in de bolletjes van wilde flora-elementen.

Cinxia borealis Fall. Ha. 1 ♂, 17.VII; 1 ♀, 6.IX; brongebied Bloemenbeek (gem. Losser) 1 ♀, 7.VI; Ta. 1 ♂, 7.VI; Sn. 1 ♂, 18.VII; Buskersbos (Winterswijk) 1 ♂, 11.VII; Peeske (gem. Bergh) 1 ♂, 18.VI; Staverden 1 ♂, 30.VII; Mi. 1 ♀, 2.V; 1 ♀, 25.V; 1 ♀, 25.IX; He. 1 ♂, 21.VI; Ja. 1 ♂, 12.VI; 1 ♂, 23.VII; Te. 1 ♀, 14.VI; Laag-Soeren 1 ♀, 7.X.

Deze soort is een regelmatige en karakteristieke verschijning in de bronbossen. Vooral de mannetjes mogen graag boven de modderige zijgedeelten van de beken rondvliegen en daar eventjes gaan zitten.

Zelima nemorum F. Ta. 1 ♀, 3.VI; 1 ♀, 19.VII; Staverden 1 ♀, 30.VII: Mi. veel ♂♂ en ♀♀, 25.V; Ravensbos (gem. Valkenburg) 1 ♂, 2.VII; Ulvenhout bij Breda 1 ♂ en 1 ♀, 31.V; bossen van Honsdonk (gem. Ginneken etc.) 1 ♂ en 1 ♀, 31.V.

Evenals *Z. florum* F. en *sylvarum* L., waarvan een kleine twintig waarnemingen werden gedaan, voelt *Z. nemorum* zich thuis in deze omgeving met veel rottend hout (vgl. VAN DOESBURG 1953).

Temnostoma vespiforme L. Bronbos Terziet (gem. Wittem) 1 ♂, 5.VII. Volgens de publicaties moet dit de achtste *T. vespiforme* zijn voor Nederland. Hij zat zich als een *Zelima* te zonnen op een blad, midden in het bronnetjesbos.

Summary

In 1957 an investigation was made concerning the populations of Syrphidae, found near springs and brooks, in some 30 different localities in the Netherlands. A total of 115 different species were caught, among them several rare ones. All species are mentioned and all habitats investigated are described in a report, available in the library of the Institute for Nature Conservation Research (R.I.V.O.N.), Soestdijkseweg 33, Bilthoven-N., Netherlands.

Details of 22 of the most interesting species are given in the present article.

Literatuur

- COE, R. L., 1950, Handbook for the identification of British Insects.
 DOESBURG, P. H. VAN, 1953, Mededeling over Syrphiden XII, *Ent. Ber.* 14 : 241—244.
 —————, 1958, Syrphiden-Allerlei, *Ent. Ber.* 18 : 41—46.
 GOOT, V. VAN DER, Zweefvliegen rond Alkmaar, 1955, *Ent. Ber.* 15 : 476—482.
 —————, 1956, Zweefvliegen van Terschelling, *Ent. Ber.* 16 : 241—244.
 —————, 1957, Enkele zweefvliegsoorten etc., *Ent. Ber.* 17 : 51.
 —————, 1957, Waarnemingen van zweefvliegen in Noord-Holland ten noorden van Amsterdam, *Ent. Ber.* 17 : 76.
 —————, 1958, Enkele zweefvliegen-waarnemingen door leden van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie in 1957, *Ent. Ber.* 18 : 233—235.
 LINDNER, E., 1916, Die Fliegen der Palaerctischen Region. Schweizerbart, Stuttgart.
 LUNDBECK, W., 1916, *Diptera Danica* 5, Kopenhagen.
 MAAS, F. M., 1959, Bronnen, bronbeken en bronbossen van Nederland, in het bijzonder van de Veluwezoom. Een plantensociologische en oecologische Studie. Diss., Wageningen.
 MEIJERE, J. C. H. DE, 1939, Naamlijst van Nederlandse Diptera, *Tijdschr. Entom.* 82.

Ruilen met Joegoslavische entomologen. Tijdens mijn recent bezoek aan Joegoslavië kreeg ik van twee heren het verzoek hen in contact te brengen met Nederlandse entomologen. Het zijn B. MIHLJEVIC, Sarajevo, Skenderija 24 a/II, en Dr. CINGOVSKI, Prirodonaucen Musej, Orce Nikolov 11, Skopje. Eerstgenoemde is geïnteresseerd in Palaearctische Rhopalocera (correspondentie Duits), de tweede in Hymenoptera (vooral Tenthredinidae) (correspondentie eveneens Duits). Dr. CINGOVSKI, die werkzaam is aan het museum te Skopje, zou bovendien graag ervaringen uitwisselen met een museumemployee, die bekend is met het natuurgetrouw prepareren van bladeren en bloemen voor diorama's. Hij heeft verscheidene goede procédés, die echter niet voor alle soorten geschikt zijn en die hij graag wil uitwisselen tegen andere.

P. KUYTEN, Korreweg 328, Groningen.